

sem, mely Ferdinánd és Miranda szűzies bájú kettőséből csendül ki, Shakespeare *Vihar*-jában.

A faji és gazdasági érdekek véres marakodásának, a világháborúnak gyilkos atmoszférájában az író lelkének nemes emberisége, cirógató melege is mély rokonszenvet keltően nyilatkozik meg. Regényének befejezése e tekintetben szinte jelképies kihangzást kap: a hegyi Philemon és Baucis kunyhájában magyar diák, oláh parasztleánya meg egy hazájába igyekvő orosz katona testvéries bánata valódi evangéliumi szellemenben simul együvé, mintegy engesztelő áldozat tömjénfüstjévé, a gazság és butaság zsarnoksága alatt gyötrődő emberiség megváltásáért. S azután az orosz által hadiemi lékül magával hozott «döglött» srapnell — mint a Háborúnak minden ellenszegülő érzésért bosszút álló szelleme — felrobban, s a jóknak, igazaknak véres teteme marja be lelkünkbe az éppen tökéletes eszköztelenségénél fogva monumentális záróképet, a könyv végső levelén.

Az ilyet nem a «jőszemű» regényíró veti papirosra a «valóság» nyomán; az ilyenre csak az igazi költő belső szemlélete döbben rá.

Rédey Tivadar.

Kilene verskötet.

Kilenc verskötet fekszik előttem, kilenc költőarc, amely lassan egygyé olvad, s az új költőnemzedék egységes képének jellegzetes vonásait mutatja hibáival, erényeivel. Miért van az, hogy ez a költőnemzedék, különösen a tehetségtelenebbje, olyan szívesen veszi magára a költőapostol váteszi palástját? Ez a palást 20%-ban világfájdalomból, 20%-ban Kassandra-sorsból, 20%-ban őspogány nostalgiaból s 20%-ban az Ady költészetéből van szöve. Az utolsó 20% megszlik Mécs László és Erdélyi József

költői matériája között. A palást legtöbbször súlyos és merev lesz, mint azok a keményített ruhák, amelyek megállnak akkor is, ha hiányzik mögülük az ember.

Lehet-e segíteni, lehet-e hinni, lehet-e remélni a kritika tisztító erejében? Kell-e utat mutatni a tehetségnek, amely úgymint megtalálja a maga útját? Lehet-e utat mutatni a tehetségtelenségnek, ha úgy sem menthetjük át rajta a halhatatlanságba?

A kritikának nem is ez a célja. A kritika nem útmutatás. A költészetben a hiba úgysem esetlegesség, hanem tulajdonság. A kritika igazságszolgáltatás és tudatosítás. Tanúság egy ember mellett: Ime, ezt látjuk benned, ennyit tudsz adni s még ennyit remélhetünk tőled.

Kilenc verskötet fekszik előttem, kilenc feltárt lélekről kell tanúságot tennem.

Harsányi Lajos (Mi Cha Él. Budapest. 1933. «Élet» kiadása) az Isten és az embergyermek viszonyát poétai meglátással éneklő papköltő. Témái ebből a viszonyból fakadva, a földi sors, a világ felett sugárzó fényben bomlanak ki verssé. Külön naprendszere van ezeknek a verseknek, bevilágítva a költő realitástól menekülő ösvényeit. Holdja a «mézszín sárga hold», mely képzelete tengerén «gigászi fényhidakat ver, országotat a mindig nyugtalan embernek.» A holdnak nála külön jelentősége, külön szerepe van: a sorsok felett elsikló egykedvű örökkévalóság szimbolumának érzi. Témái mégis sokszor lehajlanak az egyszerű ember áhított, el nem érhető, ezért lírai fényű s romantikusan meleg élete felé. Ez a vágy igen szép genreképeket termel («Mi volna jó», «Nem lehet elmenni», «Ó líra, líra»). Magyarsága néhány keserű versben a megszokottól messze, igaz és meleg érzéseket vet felszínre. Természetfestése finom aquarell-

képekkel színesíti a kötet hangulatát (Tavaszi síp). Verstechnikája tökéletes, ritmusjátéka gazdag skálájú, formában már kevésbé változatos.

Horváth Zoltán (Álmok lakodalma, Bpest) költészete abban a fejlődési stádiumban van, amelyből épügi jósolhatjuk, hogy kinövésai valami újszerű szépséggé fejlődnek, mint azt, hogy elrajzolt vagy befejezetlen torzónak silányulnak. Nagyfokú érzékenység a szürreális témák iránt sokszor egészen elszakítja verseit minden emberi vonatkozástól s az a bizonytalan érzésünk támad, hogy már csak «egy lépés a gomolygó végtelenbe», ahonnan a szó fáradt madara jelentőség nélkül, értelem nélkül hull vissza a józan földre. «Világot teremtek versben egy-egy gondolatnak» — írja. Nos, ez a világ még khaotikus s a benne sokszor nagy zür-zavarban keringő gondolatoknak meg kell találniuk a maguk biztos helyét, meg kell szabadulniuk minden salaktól, legyen ez bár a költő szemében barokkos dísz, amellyel teremtő hevében túlságosan megterheli s eltorzítja a gondolat nemes vonalú formáját. A verskötet a lehetőségek könyve.

Tarcsay Gizella (Búzaszem, Budapest. 1933.) verseiben nem találunk rendkívülit, meglepőt, nagyméretűt, megdöbbentőt, de mindazt, amit magáról, az életről, a szerelemtől, a világról, a természetről mond, formásan, frissen és közvetlenül mondja el. A hangot gixer nélkül fogja a líra hegedűjén. Témái felett könnyen siklik el, talán túlkönnyen is. A világot nem festi, hanem fényképezi, mint ügyes amatőrök. A természet, az erdő látása sokszor ösztönzi dalra, ez a dal vidám és zengő, idézi a lombok friss színét s a fények arany játékát a fák között (Cantate vasárnapján, Szarvaslesen). Műfordításai Morris Rosenfeld zsargonköltő és Gjuró

Arnold horvát poéta verseiből jelentős fordítói készséget mutatnak.

Székely László (És a mi lelkünk nyughatatlan, Szombathely. 1934.) A szerzőnek négy éven belül ez már a harmadik verskötete. A *parton ülők panasza* óta (1932) a költő új, frissebb lendületet, zengőbb, lüktetőbb ritmust kapott. Verstémái pillanatonként születnek. Alkalom: egy almába harap, tócsában tükröző napra néz, álomból riad fel, vagy zápor veri ablakát. Általában szemléleteit mélyíti szimbolumokká, de éppen ezekben nem elég nagyvonalú. Gondolati elemekkel túlbonyolítja s nem adja meg az átvillanó reflexióknak a szükséges világító erőt. Látszólagos lelki kiegyensúlyozottsága, derűje mögött. «A szív alatt békétlen rétegek omlanak össze» s derűs természetfestő képei mögött is fel-felbuggyan a panasz: «A szelek szíven vertek». Formában igen változatos, rímkezelése könnyű, sokszor bravuros.

Csaplár András (Ökrös szekéren, Pécs. 1933.) A költő mindjárt az első lapon az ős Turánba helyezi bölcsőjét. Ki kell ábrándítanunk az új költői nemzedéket ebből a szívesen vállalt «őshazából.» A Turáni Alföld az a hely, ahol a magyarság bizonyos, hogy *soha nem lakott*. A költőnek egyébként van egyénibb hangja is, de legtöbbször nem ott, ahol a falu népszínműízü requisitumait: bor, cigánymuzsika, lányok viganója, bogárhátú kis házikó, ekeszarva, piros paraszt, stb. sorakoztatja rímes rendbe, hanem ott, ahol való életének emberibb vonásokkal rajzolt képét adja. (*Megmutatom a várost.*) Falusi genreképeiből figyelemreméltóbb: «*Magyar tanya a Hortobágyon.*» A versek kiválogatásában több önkritikával éljen. Kevesebb több lett volna.

Dittler Irén (Az élet álma, Szentés. 1932.) az az embertípus, aki az élet

mindennapi érintéseire rímes formában rezonál. Ez a líra nem lép fel nagy igényekkel, keresi a szentimentális megoldásokat, hajlamos a melancholiára s megnyugszik a lemondás erejéből támadó elégtétel érzésében. Szerény skálájú verselés ez s csak egy ember szomorúságát világítja be: írójátét.

Szabó Lajos (Új kikelet felé, Budapest. 1933.). Istenes és hazafias verseiben «A szívben kifosztott koldusvilágot» siratja. A nemes és áhítatos érzések, bár tiszteletreméltóak, mégsem pótolhatják az igazi tehetség nemeslevelét. Vallásos versei sem hangszerelésükkel, sem mondanivalóikkal nem lobbantják fel az olvasó képzeletét. Bibliás hangjából hiányzik a biblia ereje. Nem tudja az ismert szavakat «újként visszaadni», pedig szívesen formál jelentőségteljes kifejezéseket. Hazafias verseiben «tűz», «pokol», «gyehenna», «láva», «üvöltés», «vészek dühe» borzolja a megdöbbsent olvasó idegrendszerét. Ez az a hazafias líra, amelynek ma már nincsen jövője. «Lelkem tűzhelyénél» című ciklusában gyakrabban találunk keresetlen emberi érzést. Verstechnikája, bár formában nem új, de tökéletesen kiforrott.

Sipos Károly (Búzaszemek, Budapest. 1933.). Kulturált, szelíd lélek poétás, papos arca néz reánk a sorok közül. A költő optimista, szereti a derűs, világos színeket, nem nagyigényű sem mondanivalójában, sem hatás keresésben. Súlyosabb mondani valóit is kedves szelídség takarja. (*Meddő virágok.*) Témája a falu élete tavasztól ősziig. Keresi az ember és a természet összefüggéseit, az Istennel, kinek ő szelíd szolgája. Költészete megnyugtató és egyszerű. Rímkezelése középszerű, itt-ott pongyola.

Szell József (Életem útja, Budapest.) Versei az új népiesség szempontjából egészen a Csaplár Andrásé mellé sorozhatók. A falu jellegzetes

színei így silányulnak banalitásokká. Egyébként vigasztalanul kitaposott utakon halad, sőt áll. Áll, mert versei egy helyben topognak a gondolat szegénységének béklyójában. Témája az első versszakban már kimerül, azontúl a vers üres párhuzamosítás, minden fejlődés nélkül.

Mindaz, ami egy-két évtizeddel ezelőtt új, modern, meglepő volt, ma az epigon költők prédája, amibe mint üres kagylóhéjakba versenyezve költözködnek be, ezekből a kagylókból azonban nem a maguk lelke zeng, hanem elköltözött szellemek visszhangja s ez a visszhang arra a tengerre emlékeztet, amely tőlük reménytelenül messze van.

M. Juhász Margit.

Világirodalmi lexikon. Szerkesztette dr. Dézsi Lajos. (I—III. kötet.) Budapest. A Studium kiadása.

Pár évvel ezelőtt jelent meg dr. Ványi Ferenc tanár szerkesztésében a Studium kiadóvállalat *Magyar Irodalmi lexikona*. Az életrajzi gyűjteményen kívül, Dézsi Lajos egyetemi tanár tanácsára, helyet kapott benne a bibliofilia, színészet, esztétika, stílisztika, retorika, poétika, az irodalmi műfajok fejlődéstörténete, valamint az idegen irodalmak hatásának története is. Külön címszók alatt a nevezetesebb munkák tartalmi ismertetését is lelkiismeretességgel adta e mű, a kisbetűs rész pedig a megfelelő forrásmunkákra vonatkozólag nyújtott laikusnak és szakértőnek jó tájékoztatót. Tökéletes lexikon nincsen, olyan sem, melynek sikerülne a sokféle anyag pontos arányát megvalósítani; a *Magyar Irodalmi lexikon* közel kilencszáz kéthasábos nagy oldalon, aránylag jól eltalálta a méreteket s azóta, hogy megjelent, nélkülözhetetlennek bizonyult. Érthető hát, ha önként kínálkozott a munka továbbbépítésének, a külföldi irodalom feldolgozásának gondolata. Dézsi La-